

FORSVARSAKADEMIET

BRIEF

KORT FORTALT OM POLITISK LEGITIMITET OG REVOLUTIONERNE I MELLEMØSTEN

Af Flemming Splidsboel Hansen, forskningskoordinator, PhD
Forsvarsakademiet

FORSVARSAKADEMIET

BRIEF

KORT FORTALT OM POLITISK LEGITIMITET OG REVOLUTIONERNE I MELLEMØSTEN

Af Flemming Splidsboel Hansen, forskningskoordinator, PhD
Forsvarsakademiet

© Forsvarsakademiet

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af eller kopiering fra denne bog eller dele heraf er kun tilladt i overensstemmelse med aftaler mellem Forsvaret og Copy-Dan. Enhver anden udnyttelse uden Forsvarsakademiets skriftlige samtykke er forbudt i følge gældende lov om ophavsret. Undtaget herfra er korte uddrag til brug ved anmeldelser

Forsvarsakademiet er Danmarks førende forskningsinstitution inden for militære studier. Vi forsker i et bredt felt af militære kerneområder såsom militære operationer, strategi, sikkerheds- og forsvarspolitik, militær ledelse, tværkulturel forståelse og militærhistorie. Akademiets fælles omdrejningspunkt er anvendt forskning i fremtidens konflikter.

Forsvarsakademiets forskning og forskningsbaserede uddannelser skal være med til at sikre, at dansk forsvar kan kæmpe og vinde i morgendagens konflikter. Men den omfattende viden på akademiet skal ikke alene stilles til rådighed for forsvaret. Gennem publikationer bidrager akademiet også til at informere og nuancere den offentlige debat om danske og internationale forsvars- og sikkerhedspolitiske forhold.

God fornøjelse ved læsning af Forsvarsakademiets publikationer!

København marts 2011

Forsvarsakademiet

Svanemøllens Kaserne

Postboks 2521

2100 København Ø

Tlf.: 3915 1515

Fax: 3915 6172

Redaktør: Flemming Splidsboel, forskningskoordinator

Layout: FAK

ISBN: 9788791421990

Udkommer kun i elektronisk form

Forsvarsakademiets forlag

Kort fortalt om politisk legitimitet og revolutionerne i Mellemøsten

Da den 26-årige tunesiske frugtsælger Mohamed Bouazizi den 17. december 2010 satte ild til sig selv i protest mod de lokale myndigheder, antændte han samtidig en revolutionær ild, som hurtigt spredte sig over store dele af Mellemøsten og især til den øvrige arabiske verden. Allerede i januar 2011 trådte Tunesiens præsident Zine al-Abidine Ben Ali således tilbage, i februar forlod Egyptens præsident Hosni Mubarak sin post, og i samme måned meddelte Yemens præsident Ali Abdullah Saleh, at han ikke vil genopstille som kandidat ved det næste valg. Derudover har der været omfattende protester og uroligheder i bl.a. Libyen, Bahrain og Oman, hvor demonstranter har krævet omfattende politiske forandringer. Det er derfor meget sandsynligt, at flere arabiske ledere vil blive tvunget til at afgive magten allerede i første halvår af 2011.

Udviklingen bringer erindringer frem om Berlinmurens historiske fald i 1989, da de tidligere kommunistiske regimer i Central- og Østeuropa pludselig faldt ét efter ét. Berlinmurens fald var en overraskelse for langt de fleste forskere, kommentatorer og efterretningsanalytikere, men efterfølgende kunne man se, at udviklingen havde sin egen strukturelle logik; der var langsomt blevet bygget op til det dramatiske sammenbrud i efteråret 1989. Det var således alene det præcise tidspunkt for omvæltningerne, som burde kunne overraske – ikke omvæltningerne som sådan.

På samme måde vil vi senere se tilbage på revolutionerne i Mellemøsten.¹ På overfladen er regionen karakteriseret ved en høj grad af politisk kontinuitet og derfor også en forholdsvis høj grad af stabilitet. Men under den officielle overflade har forskellige processer været i gang, og disse processer er nu blevet blandet til en politisk cocktail, som ikke kan kontrolleres af de lokale styre. Blandt andet har man kunnet iagttage en voldsom demografisk forskydning i retning af en meget ung befolkning, en omfattende urbanisering, en øget proletarisering af visse grupper, en stigende bevidsthed om og utilfredshed med udelukkelsen af den almindelige borger fra det politiske liv og en teknologisk udvikling, som har forårsaget en eksplosiv vækst i den private (dvs ikkestatsstyrede) kommunikation.² Det har alt sammen været kendt i lang tid, men ingen har naturligvis kunnet forudse, at bristepunktet var netop i foråret 2011. Og da slet ikke at det ville ske pga. Bouazizis selvmord i Tunis.

Dette brief har til formål kort at skitsere nogle teoretiske begreber, som kan hjælpe læseren til at forstå den videre udvikling i Mellemøsten, og på den måde skal det bidrage til arbejdet med at fortolke og kategorisere oplysningerne fra den daglige nyhedsstrøm.

Staten og dens elementer

Revolutionerne i Mellemøsten foregår på tværs af hele regionen, men samtidig er de (indtil videre) fokuseret på de enkelte stater og på de respektive politiske systemer, som findes i hver

(1) Et af de første forsøg på at identificere denne strukturelle logik i revolutionerne i Mellemøsten er Graeme Herd, "The Great Arab Revolution: Challenges, Dilemmas and Opportunities?", *GCSP Policy Paper 12* (2011); se <http://www.gcsp.ch/Sidebar/GCSP-Papers#PP>.

(2) Se fx Alan Richards og John Waterbury, *A Political Economy of the Middle East* (Boulder, CO: Westview 2008) og Navtej Dhillon og Tarik Yousef, red., *Generation in Waiting* (Washington, DC: Brookings Institution Press 2009).

af disse. Sikkerhedsteoretikere fortæller os, at den moderne stat – og dermed også staterne i Mellemøsten - meget forenklet består af tre elementer.³

- For det første har staten en fysisk base. Den indeholder statens territorium, befolkning og ressourcer (natur- såvel som menneskeskabte).
- For det andet har staten en række politiske, retslige og administrative institutioner; disse institutioner reguleres af forskellige regler, procedurer og normer, og de kommer fysisk til udtryk via de personer, som varetager deres drift.
- For det tredje har staten - i hvert tilfælde hvis den vil gøre sig håb om at være nogenlunde velfungerende - en grundlæggende ide.

Denne grundlæggende ide siger os noget om, hvorfor staten egentlig er der, og hvad dens formål er. Ideen vil – ideelt set – blive afspejlet i statens institutioner, således at disse indrettes på baggrund af den grundlæggende ide. Fx bekendte man sig i Sovjetunionen til marxismen-leninismen og til virkeliggørelsen af det kommunistiske ideal; man hævdede, at marxismen-leninismen var videnskabelig korrekt, og at andre og rivaliserende ideologier var uvidenskabelige og ”forkerte”. Med afsæt i dette kunne styret forbyde alle andre partier end Kommunistpartiet og således næsten helt hen til Sovjetunionens sammenbrud nyde et monopol på den politiske magt i landet.⁴

Verdens knap 200 stater er baseret på et stort antal forskellige ideer; blandt de mest iøjnefaldende er det liberale demokrati (størstedelen af Vesten), marxisme-leninisme og maoisme (Kina), *juche* og *songun* (Nordkorea), zionisme (Israel) og islam (fx Saudi-Arabien). Tidligere så vi fx også nazisme (Tyskland), fascisme (fx Italien og Spanien) og apartheid (Sydafrika).

I det nuværende Mellemøsten finder vi ideer som islam (fx Saudi-Arabien og Iran), *baathisme* (Syrien), *jamahirija* (Libyen) og absolut monarkisme (fx Qatar og Oman). Selv i flere af de lande som ikke i første omgang definerer sig selv som islamistiske, er islam et fremtrædende grundelement. Det liberale demokrati findes blot i velfungerende form i Israel (med dets særlige zionistiske aftryk) og i noget svagere udgaver i fx Libanon og Marokko.

Politisk legitimitet

Selv dette hastige blik i kataloget af forskellige ideer gør det klart, at hverken den enkelte ide eller de statslige institutioner, som den ideelt set finder udtryk i, er garanteret overlevelse. Ideer og institutioner kommer og går, men globalt og igennem historien har der været stor forskel på deres udløbsdatoer. Dødsstødet mod ideen eller de statslige institutioner kan komme fra to sider – enten alene eller begge på samme tid.

- For det første kan det komme udefra, fx i form af sanktioner eller måske endog en militær invasion (således som det fx skete ved invasionerne af Afghanistan i 2001 og Irak i 2003, som

(3) Barry Buzan, *People, States & Fear* (Hemel Hempstead: Harvester Wheatsheaf 1991), kapitel 2.

(4) Rachel Walker, *Six years that shook the world* (Manchester: MUP 1993), kapitel 8.

førte til afskaffelsen af hhv. det islamistiske Taliban-styre og det nationalistiske og socialistisk inspirerede *baath*-styre).⁵

- For det andet kan det komme indefra, fx i form af en drypvis afvikling af et trængt styre eller en mere dramatisk omvæltning af det eksisterende system (begge dele kunne iagttages i den tidligere Østblok).

Forandringerne i Mellemøsten er internt drevne – også selvom fx Libyens leder Moammar Gaddafi har hævdet, at al-Qaeda har stået bag demonstrationerne mod ham.⁶ Fakta er stadig, at det langt overvejende er lokale tunesere, egyptere, libyere og bahrainere, som har været på gaden for at vise deres utilfredshed og kræve forandringer – ikke udlændinge bosat i disse lande og da slet ikke helt udefrakommende kræfter.

For at forstå kravene om forandringer skal vi således se på den enkelte befolknings syn på deres egen stat og dens konstituerende elementer. Legitimiteten måles på to dimensioner.

- For det første den vertikale legitimitet som refererer til befolkningens accept af statens institutioner, de tilknyttede regler, procedurer og normer og forvaltere foruden den grundlæggende ide. Det er, mao., befolkningens accept af, at de, der regerer, har ret til at gøre det, og på den måde som de nu gør det.

Vi kan ikke på forhånd sige noget om, hvorledes (manglen på) den vertikale legitimitet vil være fordelt. Alle komponenter er i spil men uafhængigt af hinanden. Det kan således være den grundlæggende ide, de statslige institutioner eller måske blot de aktuelle forvaltere af sidstnævnte, som bliver betragtet som illegitime. Fx kan der være tilfælde, hvor ideen og institutionerne (fx islam og tilhørende institutionelle udtryk) betragtes som fuldt legitime, mens de aktuelle forvaltere af disse (fx et dybt korruperet kongehus med en normstridig livsførelse) ses som illegitime; i andre tilfælde (fx størstedelen af den tidligere Østblok) vil selv en omfattende personudskiftning i toppen af landets ledelse ikke være tilstrækkelig - hele pakken skal skiftes ud.

Tæt knyttet til den vertikale legitimitet er de enkelte styrers resultater. Hvor gode har de været til at varetage statens to overordnede opgaver – at gennemtrumfe sin vilje (fx opkræve skatter og gennemtvunge værnepligt) og at levere goder til befolkningen (fx beskyttelse, sociale ydelser og infrastruktur)? Hvis styret løser disse opgaver tilfredsstillende, vil befolkningen ofte være villig til at acceptere betydelige afsavn, fx endog stærke begrænsninger i såvel politiske som borgerlige rettigheder. Det ser vi måske stærkest i de såkaldte rentierstater, hvor indtægterne fra olie- og gaseksport gør det muligt for styrerne at få deres respektive befolkningers accept af en politisk undertrykkelse til gengæld for lave eller ingen skatter og en strøm af gratis goder.⁷

(5) For en kort gennemgang af sanktionspolitikken, se fx Flemming Splidsboel Hansen, "Kort fortalt om sanktioner og det nordkoreanske atomvåbenprogram", *Forsvarsakademiet Brief* (2009).

(6) *The Washington Times* (24. februar 2011).

(7) Lynn Karl, *The Paradox of Plenty: Oil Booms and Petro-States* (Berkeley, CA: University of California Press 1997).

Det er håb om en sådan sammenhæng, som tidligt i 2011 fik flere af de mest pressede styrer i Mellemøsten til pludseligt at uddele pengegaver og love nye omfattende offentlige ydelser til deres folk; fx forsøgte Gaddafi i februar 2011 at tage trykket af den folkelige modstand mod ham ved at hæve lønningerne i den offentlige sektor med indtil 150 %, tildele alle libyske familier et engangsvederlag på ca. USD 400 til dækning af stigende fødevarerpriser og i øvrigt øge subsidi-erne af fødevarer.⁸

Et hastigt blik på Mellemøsten viser, at regionen er karakteriseret ved en lav grad af vertikal legitimitet. I regionen som helhed ser vi et tilsyneladende meget udbredt folkeligt krav om forandringer i den grundlæggende ide og/eller de statslige institutioner. Denne mangel på socio-politisk sammenhold gør en lang række af landene svage – de hviler på et omstridt politisk grundlag og rummer derfor betydelige interne spændinger.⁹ Netop denne lave grad af vertikal legitimitet synes at være essensen af de igangværende omvæltninger

- For det andet den horisontale legitimitet som refererer til befolkningens accept af dens samlede hele inden for rammerne af den eksisterende stat. Det er, mao. befolkningens accept af, at staten indeholder det helt rigtige "vi" – og dermed hverken for lidt eller for meget. Det er denne "vi-følelse", som man forbinder med nationen.¹⁰

Forholdet mellem stat og nation er ofte kompliceret. Manglen på legitimitet kan dels skyldes, at staten er for stor, dvs. at den rummer to eller flere nationer inden for sine grænser (de nyere eksempler tæller bl.a. afsluttede "skilsmisser" som i Sovjetunionen, Tjekkoslaviet og Jugoslavien foruden en række igangværende kontroverser som i fx Belgien og Georgien); dels at den er for lille, dvs. at den blot rummer en del af en større nation (dette er fx grundlaget for panarabismen, som hævder, at de kunstige statsgrænser i regionen har ført til en opsplitning af den arabiske nation).¹¹

Den horisontale legitimitet synes forholdsvis høj blandt landene i regionen, selvom få af dem er egentlig stærke. 60-70 eller - i visse tilfælde - endnu flere års suverænitet har trods alt cementeret staterne som legitime enheder hos deres egne befolkninger. Målinger fra det amerikanske forskningscenter Brookings fra 2010 viser således, at flere af de adspurgte borgere i seks arabiske lande primært identificerer sig selv som borgere i deres eget land snarere end som arabere. Tallene er hhv. 32 % og 25 %. Saudi-Arabien er det land, hvor færrest (19 %) først og fremmest ser sig selv som borgere i eget land, mens andelen er størst i Jordan og Libanon (hhv. 58 % og 55 %). Den arabiske identitet er svagest i Marokko (4 %) og stærkest i Saudi-Arabien (34 %).¹²

(8) *Jerusalem Post* (den. 25. februar 2011).

(9) Man benytter også begreberne stærk og svag stat til at beskrive den enkelte stats evne eller kapacitet til at gennemtvinge sin vilje og til at levere goder; det er primært i denne betydning, man omtaler lande som Afghanistan, Liberia, Sudan og Somalia som svage eller endog fejlslagne stater.

(10) Se fx Walker Connor, "A Nation is a Nation, is a State, is an Ethnic Group, is a ...", i John Hutchinson og Anthony Smith, red., *Nationalism* (Oxford: OUP 1994), ss. 45-46.

(11) Panarabismens højdepunkt var eksistensen af en union mellem Egypten og Syrien i årene 1958-1961.

(12) Brookings, *2010 Arab Public Opinion Poll* (2010), ss. 72-74; se http://www.brookings.edu/~media/Files/rc/reports/2010/08_arab_opinion_poll_telhami/08_arab_opinion_poll_telhami.pdf.

Målingerne viser dog også, at endnu flere (39 %) af de adspurgte først og fremmest ser sig selv som muslimer (mens 32 % jo altså ser sig selv som borgere i eget land). Denne andel er størst i Marokko og Saudi-Arabien (hhv. 61 % og 47 %), mens den er mindst i Jordan og Libanon (hhv. 16 % og 8 %).¹³ Disse tal kunne indikere, at i hvert tilfælde de arabiske staters horisontale legitimitet let kan svækkes af panislamiske ideer, men sidstnævnte forekommer så abstrakte og vanskeligt realiserbare, at de nuværende stater ikke synes truet af dem. De tjener måske snarere som påmindelse til magthaverne om at være opmærksom på "islamisk identitet" i såvel inden- som udenrigspolitik.

Demokratisering

Det gennemgående tema ved de mange demonstrationer rundt omkring i Mellemøsten har været et krav om øgede politiske og borgerlige rettigheder. Data fra den amerikanske ikke-statslige organisation Freedom House viser da også, at der er masser af plads til forbedringer (se tabel 1). Generelt hører styrerne i Mellemøsten således til de allermest undertrykkende i verden – og ofte legitimeres denne undertrykkelse med henvisning til statens grundlæggende ide. Ideen løftes simpelthen op på et niveau, hvor den er så "korrekt" eller "hellig", at den ikke må angribes, og dens eventuelle modstandere bliver derfor straffet hårdt

Tabel 1: Politiske (PR) og borgerlige rettigheder (BR) i udvalgte lande i Mellemøsten, 2010:

	PR	BR
Algeriet	6	5
Bahrain	6	6
Egypten	6	5
Irak	5	6
Iran	6	6
Israel	1	2
Libanon	5	3
Libyen	7	7
Marokko	5	4
Oman	6	6
Qatar	6	5
Saudi-Arabien	7	6
Syrien	6	5
Tunesien	7	5

Dette er på en skala fra 1-7, hvor 1 er mest frit og 7 er mest ufrit. Til sammenligning har Danmark en score på 1 for både politiske og borgerlige rettigheder. Alle data efter Freedom House, *Freedom in the World 2010*; i www.freedomhouse.org.

Det folkelige krav om øget politisk indflydelse og beskyttelse af den enkeltes frihed til at udtrykke sig selv politisk, religiøst, kulturelt, sprogligt, seksuelt mm. er positivt; det afspejler en myndiggørelse af og ved borgerne, som nu kræver større råderet over deres eget liv. De store spørgsmål er så blot, "hvor vil de egentlig hen, hvis de selv kan bestemme?", og "hvilke farer lurder undervejs på denne rejse?".

(13) Ibid., ss. 72 og 74.

Jo kraftigere undertrykkelse i et land, jo mindre vil vi normalt vide om borgernes *reelle* politiske præferencer. De allermest undertrykkende styre forsøger at gøre alle rum – endog de helt private – usikre for borgerne. Når kolleger, naboer og selv familiemedlemmer angiver hinanden til det hemmelige politi for forskellige former for "uacceptabel adfærd", kræver det et særligt mod at fremlægge andet end de officielle sandheder, når man er på arbejdspladsen, i gården eller selv ved spisebordet derhjemme.

Borgernes politiske præferencer falder i to kategorier.¹⁴

- For det første kan de have endogene præferencer; det er deres "egne" præferencer, dvs. præferencer, som de allerede har defineret uden direkte påvirkning fra politikere og medier.¹⁵

Den udbredte undertrykkelse i Mellemøsten gør det vanskeligt at indsamle troværdige data om befolkningernes allerede eksisterende præferencer. Der er dog institutioner, som har gjort dette gennem mange år, og som efterhånden har fået opbygget en stor troværdighed. Én af disse institutioner er det amerikanske analyseinstitut Pew Research Center, som hvert år gennemfører en række globale meningsmålinger, deriblandt også i Mellemøsten.

De seneste data fra Pews målinger i den arabiske verden viser, at et stort flertal allerede mener, at "demokrati er at foretrække frem for enhver anden styreform". Det gælder fx for 60 % i Egypten, 69 % i Jordan og 83 % i Libanon; omvendt er andelen, som mener, at "under visse forhold kan et ikkedemokratisk styre være at foretrække", hhv. 22 %, 17 % og 10 %.¹⁶

Målingerne indikerer dog tillige, at forholdsvis store andele af de adspurgte gerne ser en større rolle for islam i det politiske liv, og at de således vil benytte deres øgede politiske rettigheder til at gennemføre netop dette; det er især de adspurgte egyptere, som støtter denne udvikling, mens andelen er lavere for såvel jordanerne som libaneserne.¹⁷ Blandt folk som mener, at der er en igangværende konflikt mellem "modernister" og "islamiske fundamentalister" i deres respektive lande, er der i Egypten 59 %, som støtter sidstnævnte, mens tallene for hhv. Jordan og Libanon er 38 % og 15 %.¹⁸

Som en del af dette er der en betydelig andel af de adspurgte, som vil indføre fysisk afstraffelse som et element i straffeloven. Det gælder sågar for handlinger, som i mere liberale kulturer betragtes som den enkeltes frie valg og ret. Således er der fx blandt de adspurgte muslimer i Egypten 82 %, som ønsker at straffe utroskab med stening, 77 % vil indføre amputation eller pisk for forbrydelser som røveri og tyveri, mens 84 % vil straffe frafaldne fra islam med døden.

(14) Se fx Alexander Kozhemiakin, "Democratization and foreign policy change: the case of the Russian Federation", *Review of International Studies* 23 (1997), ss. 49-79.

(15) Dette er en idealtipe, for også disse præferencer vil normalt blive defineret i et samspil med omgivelserne; det er dog en langsom og gradvis proces, hvor man ikke umiddelbart kan identificere kilden til den enkelte præference (fx en populistisk politiker).

(16) Pew Research Center, *Muslim Publics Divided on Hamas and Hezbollah* (2. december 2010), Q17, s. 28.

(17) *Ibid.*, Q52 og Q53, s. 31.

(18) *Ibid.*, Q95, s. 33.

De tilsvarende tal for Jordan og Libanon er hhv. 70 %, 58 % og 86 % og 23 %, 13 % og 6 %.¹⁹ Et forslag om kønsopdelte arbejdspladser støttes i de tre nævnte lande af hhv. 54 %, 50 % og 11 % af de adspurgte muslimer.²⁰

Det er som nævnt vanskeligt at indsamle data i Mellemøsten. Målingerne fra Pew indikerer dog – foruden en ganske stor variation selv internt i den arabiske verden – at resten af verden bør være opmærksom på evt. illiberale tendenser i den fremtidige udvikling; der synes grundlag for at formode, at en ikkeubetydelig andel af vælgerne i Mellemøsten vil benytte deres stemmeret til at indskrænke rettighederne for andre medborgere (fx medlemmer af religiøse og seksuelle mindretal).²¹ En del af de registrerede endogene præferencer peger i hvert tilfælde i denne retning.

- For det andet kan de have eksogene præferencer; det er "andres" præferencer, dvs. præferencer, som i en mere eller mindre direkte proces overføres til borgerne. Bag overførslen kan stå fx politikere, religiøse ledere og medier, som har haft held til at overbevise borgerne om, at de bør have præferencer, som før var marginale i forhold til andre præferencer eller måske endog ikkeeksisterende.

Her er håbet, at moderate og liberale "normentreprenører" vil stå frem og have held med at forny mere illiberale medborgeres opfattelse af "acceptabel adfærd" og således påvirke dem til i højere grad at ville beskytte fx udsatte mindretal fra flertallets overgreb. Det vil, så at sige, være Mellemøstens svar på Andrej Sakharov, Lech Walesa, Vaclav Havel og Janos Kis. Den fremtrædende egyptiske oppositionspolitiker og vinder af Nobels Fredspris Mohamed El-Baradei er et eksempel på en figur, som muligvis vil kunne påvirke en del af sine egne medborgere og befolkningerne i resten af Mellemøsten i denne mere forsonende og tolerante retning.

Men frygten er naturligvis, at mere yderligtgående kræfter vil kunne påvirke befolkningerne i retning af fx en illiberal eller konfrontationssøgende politik. En sådan politik kan være rettet mod et internt "dem" (fx et etnisk eller religiøst mindretal) eller et eksternt "dem" (fx en nabo-stat). Et nyere eksempel er Jugoslaviens tidligere præsident Slobodan Milošević, som var med til at forstærke etniske og religiøse modsætningsforhold forud for udbruddet af den jugoslaviske borgerkrig i 1991.

Studier indikerer, at stater, som gennemgår demokratisering, har en større risiko for at blive inddraget i konflikt end både demokratiske og autoritære stater; det er altså tilsyneladende farligt for staten – eller typisk dele af dens egen befolkning eller de umiddelbare nabolande – at være på midten af dette kontinuum mellem demokratiske og autoritære styre.²² Når autokratiet liberaliserer sit førhen stramt styrede politiske liv, bredes den politiske markedsplads ud. Der kommer altså

(19) Ibid., Q108b, Q108c og Q108d, s. 35.

(20) Ibid., Q108a, s. 35.

(21) Se fx Fareed Zakariya, *The Future of Freedom: Illiberal Democracy at Home and Abroad* (New York, NY: W. W. Norton & Company 2007).

(22) Se fx Edward Mansfield og Jack Snyder, *Electing to Fight: Why Emerging Democracies Go to War* (Cambridge, MA: Harvard University Press 2005). For en kritik af dette argument, se fx Vipin Narang og Rebecca Nelson, "Who are These Belligerent Democratizers? Reassessing the Impact of Democratization on War", *International Organization* 63/2 (2009), ss. 357-379.

flere forskellige politikere, og de tilbyder forskellige politikker til løsning af landets udfordringer. Men uden de uafhængige og kritiske medier, som findes i demokratiet, mangler man ofte den stemme, som kan efterprøve og kritisere de mest yderligtgående og illiberale politikker.

Perspektiver

Brikkerne i Mellemøsten er på vej op i luften, og det er usikkert, hvorledes billedet kommer til at se ud, når de falder ned igen. De grundlæggende ideer og afledte institutionelle udtryk er tilsyneladende ved at blive genfortolket i flere lande; hvis disse processer faktisk bliver ført til ende, vil de pågældende lande på mere eller mindre dramatisk vis ændre deres respektive identiteter.

Dette afspejler, at revolutionerne først er fremmest er drevet af manglende vertikal legitimitet hos flere af de lokale styre. Befolkningerne ønsker øget indflydelse, som de efterfølgende vil benytte til at ændre grundlaget og vilkårene for de førte politikker. Den store ukendte faktor er naturligvis, hvilken retning de ønsker at gå i. Hvilke præferencer findes allerede, og hvilke vil blive formet senere, når forskellige normentrepreneur træder frem på den udvidede politiske scene?

Vi skal forvente, at udviklingen visse steder umiddelbart kan føre til mere illiberale eller konfrontationssøgende politikker rettet mod fx udsatte mindretal eller mod nabolande. Men på længere sigt er der god mulighed for, at revolutionerne kan ændre forholdene for borgerne i hele Mellemøsten, så den enkelte kan få mere indflydelse og øgede rettigheder.